

Vleermuisonderzoek paartijd Nettenfabriek te Apeldoorn

Arnhem, 6 november 2014

Colofon

Titel : Vleermuisonderzoek paartijd
Subtitel : Nettenfabriek te Apeldoorn

Projectnummer : 14.096
Datum : 6 november 2014

Veldonderzoek : T. Kooij
Auteur(s) : T. Kooij

Goedgekeurd door : A. Zandstra

Opdrachtgever : Gemeente Apeldoorn
Contactpersoon : Dhr. J. Mulder

Bezoekadres : Tivolilaan 205
Postcode : 6824 BV, Arnhem
Postbus : 2, 6800 AA, Arnhem
Telefoon : 026-8454583

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1 Algemeen.....	4
1.2 Vleermuizen	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Flora- en faunawet	5
3. Gebiedsbeschrijving	7
3.1 Gebiedsbeschrijving.....	7
3.2 Voorgenomen ingreep	8
4. Onderzoeksmethode.....	9
4.1 Vleermuizen	9
4.4 Uitwerking en rapportage	10
5. Resultaten	11
5.1. Paarseizoen.....	11
6. Conclusies en aanbevelingen.....	13
6.1 Vleermuizen	13
6.2 Vervolgstappen	13
Bronnen	14
Literatuur	14
Websites	14

1. Inleiding

1.1 Algemeen

De gemeente Apeldoorn is bezig met de herontwikkeling van het terrein van de voormalige nettenfabriek aan de Spoorstraat/Veldhuisstraat. De gebouwen zullen deels gesloopt worden en er zal nieuwbouw plaatsvinden.

Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en de faunawet nodig is, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor is door de gemeente in augustus 2014 een basisnatuurtoets uitgevoerd. Hierin is vastgesteld dat het gebouw mogelijkheden biedt voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Of deze soort(groep) er een verblijfplaats hebben zal nader onderzocht moeten worden. Deze verblijfplaatsen zijn namelijk jaarrond beschermd.

De gemeente Apeldoorn heeft Ekoza verzocht onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen in de paartijd.

1.2 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen kraamverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in boomholten. Andere soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners: voorbeelden zijn laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen. Deze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van gebouwen of ruimten onder daken.

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale parkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken. Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes.

Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers kunnen op droge plekken in gebouwen overwinteren.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik kunnen zijn.

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. De gebiedsbescherming is reeds besproken in de Basis natuurtoets Nettenfabriek (gemeente Apeldoorn, augustus 2014). Hieruit blijkt dat de werkzaamheden geen negatieve effecten veroorzaken in het kader van de Natuurbeschermingswet.

2.1 Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) zijn omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12:* Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

Tabel 1: De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.

Tabel 2: De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

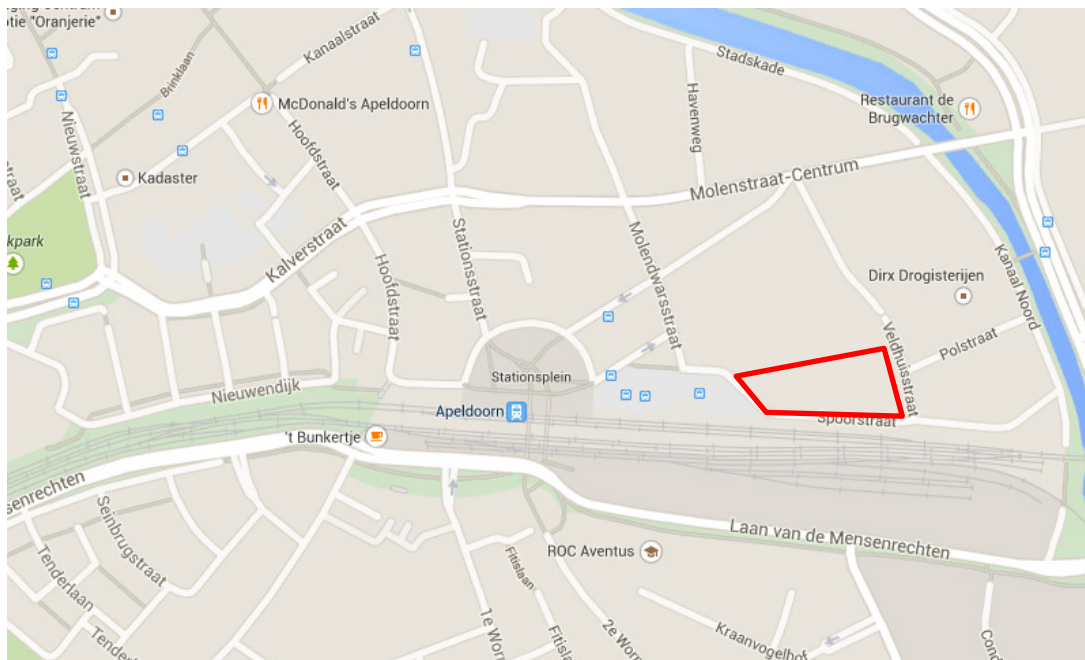
Tabel 3: De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Gebiedsbeschrijving

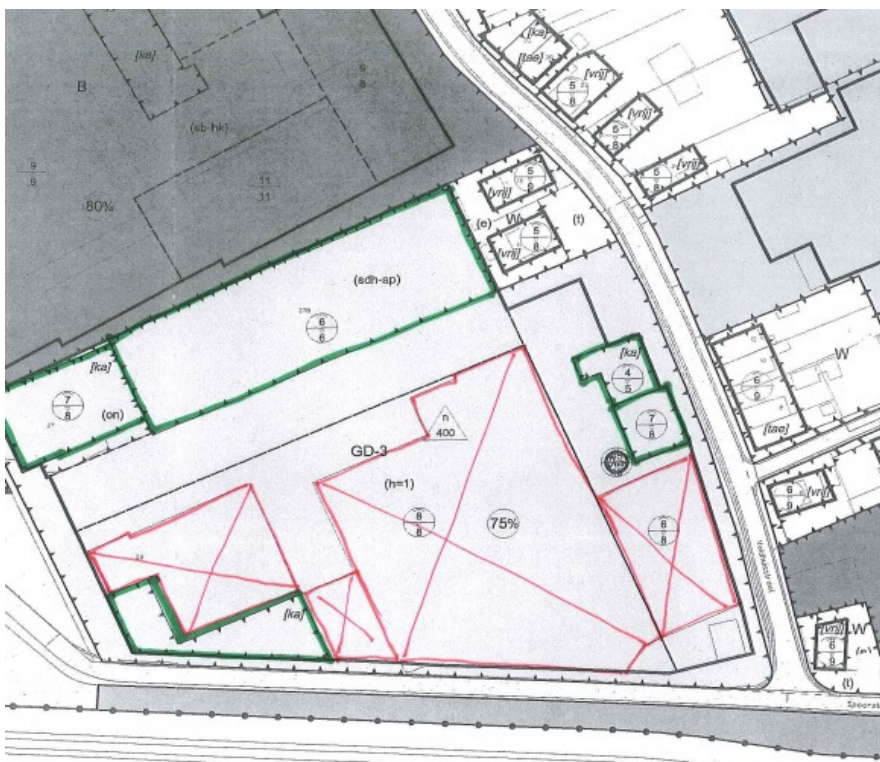
3.1 Gebiedsbeschrijving

Het terrein bestaat uit de gebouwen van de voormalige Nettenfabriek en is gelegen midden in het centrum tegen het spoor aan de Spoorstraat/Veldhuisstraat. Op het terrein zelf is vrijwel geen groen aanwezig. Langs het gebouw tegen het spoor aan staan wel bomen. De gebouwen staan leeg en zijn deels vervallen. In de basissnatuurtoets is vastgesteld dat er veel mogelijkheden voor vleermuizen aanwezig zijn. Het betreft gaten, scheuren en open stootvoegen naar spouwmuren, ruimte achter beplating, holtes bij dakgoten, achter loodslab etc.

De voormalige fabriek is gelegen nabij het station van Apeldoorn (fig. 1.) In figuur 2 is het te slopen deel rood omkaderd, in figuur 3 is een impressie van de gebouwen weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied (bron: www.googlemaps.com).

Figuur 2. Het plangebied in meer detail. In rood de te slopen gebouwen.

Figuur 3. Impressie van het plangebied

3.2 Voorgenomen ingreep

Het betreft herontwikkeling van het terrein met o.a. maatschappelijke functies in bestaande gebouwen en deels sloop en herbouw op het terrein van de voormalige nettenfabriek aan de Spoorstraat/Veldhuisstraat.

4. Onderzoeksmethode

4.1 Vleermuizen

De gehanteerde methode bestond uit onderzoek met een batdetector in de (late) avonduren. Het onderzoek is uitgevoerd conform het vigerend protocol Vleermuizen 2013. De brancheorganisatie Netwerk Groene Bureaus (NGB) en de Zoogdiervereniging ontwikkelden in 2009 in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN) het eerste protocol. Sindsdien wordt het protocol jaarlijks geactualiseerd. De organisaties werken hiervoor samen in het Vleermuisvakberaad. De Gegevensautoriteit Natuur stelt het protocol formeel vast, bevoegd gezag toetst eraan.

Met de batdetector werd gedurende twee avonden geluisterd en gezocht naar mogelijk uit-, in- of overvliegende dieren. Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersen D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. In dit onderzoek is dit uiteindelijk niet nodig gebleken.

In het paarzeizoen zijn twee controles uitgevoerd om vast te stellen of delen van het plangebied als paarverblijfplaats wordt gebruikt door vleermuizen. Deze controles zijn uitgevoerd op de avonden van 8 september en 21 september 2014. Gezien het moment van aanvraag was het niet meer mogelijk in 2014 de kraamperiode te onderzoeken.

De omstandigheden tijdens de bezoeken staan hieronder vermeld.

Tabel 1. De omstandigheden tijdens de veldbezoeken voor vleermuizen

<i>Datum</i>	<i>Tijd</i>	<i>Weer</i>	<i>Wind</i>
8 september 2014	19.30u-21.45u	Licht bewolkt, 16 °C	2
21 september 2014	22.00u-00.30u	Bewolkt 13 °C	2

4.4 Uitwerking en rapportage

Toetsing aan de Flora- en faunawet (soortbescherming)

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn. Hierbij is onderscheid gemaakt in tabel 1 soorten en de tabel 2 en 3 soorten van de Flora- en faunawet.

Voor de tabel 1 soorten geldt een algehele vrijstelling voor het overtreden van enkele verbodsbepalingen wanneer sprake is van bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik of van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Wel geldt te allen tijde de zorgplicht (zie paragraaf 2.1).

Voor tabel 2 soorten, en bij bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichting is het mogelijk om met een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode te werken. Als de beschreven maatregelen van een goedgekeurd gedragscode in acht worden genomen, is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk.

De tabel 3 soorten zijn strikt beschermd. Indien er verbodsartikelen overtreden gaan worden is een ontheffing nodig. Alle vleermuissoorten zijn tabel 3 soorten, waarbij de verblijfsplaatsen jaarrond zijn beschermd.

5. Resultaten

De werkzaamheden die uitgevoerd zullen worden kunnen effect hebben op beschermde soorten. Dit onderzoek is gericht op het voorkomen van beschermde dieren / verblijfplaatsen en de mogelijke invloed van de werkzaamheden op deze soorten en hun functionele leefomgeving. Het onderzoek heeft zich beperkt tot de paartijd.

5.1. Paarseizoen

Veldonderzoek

Op beide avonden zijn er vleermuizen aangetroffen. Het ging om enkele gewone dwergvleermuizen. Ze waren deels aan het jagen tussen het gebouw en de bomen langs de spoorstraat. Daarbij was een mannetje constant aan het roepen om vrouwtjes te lokken. De eerste avond zijn 3 uitvliegende vleermuizen waargenomen. Die dieren kwamen aan de rand van een hoger gedeelte van het gebouw onder de dakrand vandaan. De dieren zullen onder de dakconstructie verblijven. De tweede avond is het bezoek later in de avond afgelegd om te kijken of rondom middernacht zwermende dieren aanwezig zouden zijn die kunnen duiden op een winterverblijfplaats. Dit bleek niet het geval te zijn, wel waren er enkele jagende dieren aanwezig en was er weer een mannetje luid aan het roepen.

Figuur 5. Uitvlieglocatie gewone dwergvleermuizen.

Effectenbeoordeling

Er is een paarverblijf van 1 mannetje en enkele vrouwtjes aanwezig in het gebouw. Er zal een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig zijn om het gebouw te mogen slopen.

Figuur 5. Paarverblijf gewone dwergvleermuizen.

6. Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van het voorgaande kan een aantal conclusies worden getrokken en worden aanbevelingen gegeven voor de te nemen vervolgstappen.

6.1 Vleermuizen

In het aan de ingreep onderhevige deel van het plangebied is een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Essentiële foerageergebieden of vliegroutes zijn niet aanwezig in deze periode.

Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet is noodzakelijk om te mogen slopen.

Het onderzoek heeft zich beperkt tot de paartijd, over de kraamtijd kunnen geen uitspraken worden gedaan.

6.2 Vervolgstappen

Geadviseerd wordt om onderzoek in de kraamtijd uit te laten voeren om zekerheid te krijgen over de aanwezigheid van kraamverblijven.

Het is op basis van de resultaten in de paartijd noodzakelijk om voor de sloop een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Onderdeel van deze aanvraag is een projectplan, waarin onder andere de mitigerende maatregelen worden beschreven. Deze maatregelen dienen te worden opgenomen in een mitigatieplan en de aanvraag te vergezellen.

Bronnen

Literatuur

- Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas, 2003. Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Alterra, Wageningen.
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Gemeente Apeldoorn, J. Mulder, 21 augustus 2014 Basis natuurtoets Nettenfabriek, Apeldoorn.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- <https://maps.google.nl/>
- **Soortenstandaard gewone dwergvleermuis:**
<https://mijn.rvo.nl/documents/13225/68933/Soortenstandaard+Gewone+dwergvleermuis/b4dd845c-866b-4894-a724-1a2808e75d2f>